

PLACERING AV PRIMÄRSLÄCKNINGSTRUSTNING I BYGGNADER

Anvisningar för verksamhetsutövare och konsumenter

Expertnätverket inom strukturell brandsäkerhet

Innehållsförteckning

1	Allmänt.....	3
1.1	Lagstiftning.....	4
2	Val av primärläckningsutrustning.....	4
2.1	Brand- och effektklasser	4
2.2	Olika typer av primärläckningsutrustning	5
2.2.1	Snabbrandpost (klass A)	5
2.2.2	Pulversläckare (klasserna ABC).....	6
2.2.3	Vätskesläckare (klasserna ABF)	6
2.2.4	Koldioxidsläckare (klass B)	6
2.2.5	Fettbrandsläckare (klass F).....	7
2.2.6	Pyttsspruta (klass A).....	7
2.2.7	Släckningsfilt.....	7
3	Placering av primärläckningsutrustning.....	7
3.1	Mängd	7
3.1.1	Snabbrandpost.....	7
3.1.2	Handbrandsläckare.....	8
3.1.3	Släckningsfilt.....	8
3.2	Placeringsställen.....	9
3.3	Placeringshöjd	9
3.4	Markering.....	10
4	Avlägsnande av snabbrandpost.....	10
5	Inspektion och underhåll	10
5.1	Handbrandsläckare	10
5.1.1	Inspektion.....	10
5.1.2	Underhåll	11
5.2	Snabbrandposter.....	11
	Källor och mer information	12

1 Allmänt

Expertgruppen för strukturell brandsäkerhet inom Räddningsverkens partnerskapsnätverk har utarbetat den här anvisningen, som ger räddningsmyndigheternas syn på vad som är tillräcklig primärläckningsutrustning i en byggnad. Anvisningen tillämpas alltid från fall till fall, exempelvis när byggnadstillsynsmyndigheten ber räddningsmyndigheten om ett utlåtande om bygglovet för ett byggnadsprojekt. När räddningsverken tar i bruk anvisningen förenhetligas räddningsmyndighetens praxis för att kräva primärläckningsutrustning i byggnader med stöd av räddningslagen.

Tidigare reglerades placeringen av primärläckningsutrustning i byggnader i byggbestämmelserna. Placeringen av utrustning gjorde det möjligt för personerna i byggnaden att inleda primärläckning i initialfasen av en eldsvåda. Byggbestämmelserna upphävdes när bygglagstiftningen reformerades och förordningen om byggnaders brandsäkerhet (848/2017) trädde i kraft den 1 augusti 2018. Kravet på placering av primärläckningsutrustning i byggnader ingick inte i den nya förordningen. Behovet av primärläckningsutrustning har dock inte försvunnit och utrustningen är fortfarande oumbärlig för att säkerställa en tillräckligt hög person- och brandsäkerhet. Enligt räddningslagen ska den också fortfarande anskaffas från fall till fall.

Med *primärläckningsutrustning* avses anordningar såsom snabbrandposter och handbrandsläckare som är avsedda för att släcka initialbränder och som används av en enskild person.

I den här anvisningen behandlas inte kraven på primärläckningsutrustning vid heta arbeten eller i särskilda lokaler (bland annat lager för brännbara vätskor, lager för sprängämnen, värmecentraler med fast bränsle). Anvisningar för primärläckningsutrustningen i särskilda lokaler och vid heta arbeten finns bland annat i SFS-standarden som gäller för sådana utrymmen och verksamheten i dem.

Räddningsverkens partnerskapsnätverk är en frivillig sammanslutning av Finlands alla 21 räddningsverk. Partnerskapsnätverkets syfte är utveckla räddningsverkens verksamhet så att tjänsterna är högklassiga, effektiva och ekonomiska och bygger på enhetlig tillämpning av gällande bestämmelser och föreskrifter.

Anvisningen är inte juridiskt bindande, utan en rekommendation från partnerskapsnätverkets arbetsgrupp. Eftersom välfärdsområdets räddningsmyndigheter är behöriga att tillämpa 96 § i räddningslagen bestämmer varje räddningsverk om det tar anvisningen i bruk. Serviceområdet för säkerhetstjänster inom Räddningsverkens partnerskapsnätverk beslutade på sitt sammanträde den 19 april 2023 att rekommendera att alla räddningsverk i Finland tillämpar den här anvisningen.

Eventuella avvikelser från anvisningen ska alltid diskuteras med den lokala räddningsmyndigheten.

1.1 Lagstiftning

Enligt 14 § i räddningslagen (379/2011) ska ägare och innehavare av byggnader samt verksamhetsidkare ha beredskap att släcka eldsvådor. I byggnaderna ska det alltså finnas en tillräcklig mängd primärsläckningsutrustning som är lätt att ta i bruk. Mängden och typen av primärsläckningsutrustning som behövs planeras och placeras användningsklar i byggnaden innan den tas i bruk. Byggnadens ägare och innehavare samt verksamhetsidkaren är ansvariga för att primärsläckningsutrustningen hålls funktionsduglig, underhålls och inspekteras på behörigt sätt (12 § i räddningslagen 379/2011).

Handbrandsläckare, släckningsfiltar och snabbrandposter omfattas av tillämpningsområdet för lagen om anordningar inom räddningsväsendet (10/2007). I de europeiska produktstandarderna SFS-EN 3, SFS-EN 1869, SFS-EN 671-1 samt SFS-EN 671-2 ställs krav på handbrandsläckare, släckningsfiltar och snabbrandposter.

2 Val av primärsläckningsutrustning

Primärsläckningsutrustningen väljs med hänsyn till verksamhetens, användarnas och lokalernas behov. Lokalernas storlek och utformning påverkar mängden brandsläckare som behövs. Dessutom finns det skäl att beakta bland annat

- hur släckmedlet lämpar sig för verksamheten i lokalerna samt brandriskerna
- brandsläckarnas släckningsverkan (brand- och effektklasser)
- användarens säkerhet (bland annat värmestrålning, eldsvådans omfattning)
- hur brandsläckarna lämpar sig för väderförhållandena och omgivningen (bland annat temperatur, fuktighet, vibrationer)
- hur brandsläckarens vikt påverkar användbarheten, med hänsyn till vem som kommer att använda den
- släckmedlets konsekvenser för miljön och människors hälsa (till exempel PFAS-föreningar)
- risken för att utrustningen används för vandalism, samt förebyggande och minskning av påföljande skador.

2.1 Brand- och effektklasser

Olika typer av brandsläckare lämpar sig för släckning av olika typer av bränder.

Brandsläckarens

brandklass är markerad på etiketten med både bokstavs- och bildbeteckningar (Bild 1) och anger brandsläckarens lämplighet för olika typer av bränder. Brandklasserna anges i standarden SFS-EN 3-2. Brandklasserna är följande:

- A: glödbrand i fasta, organiska material (till exempel trä, textilier och papper)
- B: vätskebrand i flytande eller smältbara ämnen (till exempel bensin, olja, fett, plast, lack)
- C: gasbrand i till exempel metan, propan, butan, väte, acetylen och naturgas
- D: metallbrand i till exempel aluminium, magnesium, litium, natrium
- F: fettbrand i matlagingsanordningar.

Bild 1. Handbrandsläckarnas brandklasser visar vilken typ av bränder som kan släckas med en brandsläckare.

Brandsläckarens effektklass visar släckningseffekten. Effektklassen bestäms i släckningstester enligt standarden SFS-EN 3-7 och markeras på brandsläckarens etikett med till exempel 21A, 89B, 34A, 183B eller 43A 233B C. Ju högre tal, desto effektivare handbrandsläckare.

Om en vätskesläckare lämpar sig för släckning av spänningsförande delar (till exempel elapparater som är kopplade till elnätet) har brandsläckaren en varningstext som anger säkerhetsavståndet (till exempel "varning U <= 1000 V säkerhetsavstånd 1 m").

En tillräcklig effektklass för handbrandsläckare i byggnader är vanligen minst 34A 183B. De omständigheter som nämns i början av det här avsnittet bör beaktas vid valet av brandsläckare.

2.2 Olika typer av primärsläckningsutrustning

2.2.1 Snabbrandpost (klass A)

Snabbrandposterna hör till både byggnadens fast installerade släckutrustning och primärsläckningsutrustningen (Bild 2). Vattnets släckeffekt är främst kylande, men vattenångan kväver också effektivt branden. Vatten lämpar sig inte för fettbränder eller släckning av brinnande vätskor. Vatten leder också elektricitet, och därför måste strömförande föremål göras strömlösa före släckning med vatten.

Bild 2. Snabbrandpost

Bild 3. Pulversläckare

Bild 4. Vätskesläckare

2.2.2 Pulversläckare (klasserna ABC)

Pulvrets släckeffekt bygger främst på att brandens kedjereaktion avbryts. Pulvret har också en kvävande och kylande effekt. Pulversläckaren är en bra universalsläckare för nästan alla bränder (Bild 3). Nackdelen är att släckmedlet är nedsmutsande och det fina dammet kan orsaka stora skador på till exempel elapparater. Därför rekommenderas pulversläckare inte i lokaler som kan utsättas för vandalism.

2.2.3 Vätskesläckare (klasserna ABF)

Släckvätskorna är vattenbaserade. Tillsatsämnen förbättrar släckeffekten till exempel genom att bilda ett skikt på den yta som ska släckas (brandklasserna AB) eller minska vattnets ytspänning (brandklass A). Fördelen med en vätskesläckare är att det krävs mindre rengöring efteråt (Bild 4). Vätskesläckarens frostbeständighet och elsäkerhet ska kontrolleras i brandsläckarens bruksanvisning. Vätskesläckaren är inte lämplig som enda brandsläckare i lokaler där brandfarliga gaser förvaras eller hanteras.

Enligt standarden SFS-EN 3-7 för handbrandsläckare innehåller en vätskesläckare vatten eller vatten med ett tillsatsämne eller en kemikalielösning.

Vätskesläckare indelas ofta i följande typer:

- Vattensläckare (rent vatten) – brandklass A
 - Släckare där släckmedlet är rent eller renat vatten helt utan tillsatsämnen.
- Vätskesläckare (vatten och tillsatsämne/vattensläckare med tillsatsämne) – brandklass A
 - Släckmedlet innehåller tensider och andra tillsatsämnen som inte är PFAS-föreningar (till exempel salt, urea, algicider). Tillsatsämnen höjer brandklass A.
- Skumsläckare (vatten och kemikalie) – brandklass AB
 - De nuvarande så kallade traditionella skumsläckarna har vanligen en hög släckeffekt i klass B. De brandsläckare som nu finns på marknaden innehåller nästan undantagslöst PFAS-föreningar. Skumsläckare (AB) utan PFAS-föreningar kommer att stegvis bli tillgängliga på den finska marknaden.

2.2.4 Koldioxidsläckare (klass B)

Koldioxidens släckeffekt baseras på såväl kvävning som kylning. En koldioxidsläckare lämpar sig dåligt för utomhusbruk (Bild 5). Det är tryggt att släcka även spänningsförande föremål med koldioxidsläckare, och därför passar den bra för bland annat it-, tele- och elutrymmen.

Bild 5. Koldioxidsläckare

Bild 6. Pytsspruta

Bild 7. Släckningsfilt

2.2.5 Fettbrandsläckare (klass F)

F-släckare är konstruerade för att förhindra att fettet antänds på nytt. Släckeffekten bygger på isolering av brandgaserna, kvävning och kylning av fettet. F-släckare har alltid också A- eller B-klassificering. Om F-släckaren är den enda brandsläckaren i ett yrkeskök måste den också ha tillräcklig effekt i A- och/eller B-klassificeringen. F-klassade släckare lämpar sig för kökslokaler.

2.2.6 Pytsspruta (klass A)

Pytssprutans släckmedel är vatten som främst har en kylande släckeffekt (Bild 6). Vattenångan kväver också branden effektivt. Pytssprutan lämpar sig bland annat för bostäder och fritidsbostäder.

2.2.7 Släckningsfilt

Släckningsfilten är lämplig för att kväva små initialbränder och kläder på en människa (Bild 7). Den rekommenderade storleken är åtminstone 180 x 120 cm.

3 Placering av primärsläckningsutrustning

3.1 Mängd

3.1.1 Snabbrandpost

Snabbrandposter installeras i regel i alla byggnader och lokaler. Undantagen är bostadshus, enskilda mindre samlings- och affärslokaler (under 300 m²) samt mindre arbetsplatser (under 300 m²).

Regionens räddningsverk kan till exempel enligt sin regionala riskbedömning eller operativa beredskap förutsätta att snabbrandposter installeras också i bostadshus där det finns andra lokaler eller användningsändamål.

Snabbrandposten ska planeras så att den täcker hela det område som ska skyddas. Ett tillräckligt antal och täckningsområde bestäms utifrån slangens längd (vanligen 25 eller 30 meter). I bedömningen tar man hänsyn till möbler och andra hinder för användningen av snabbrandposten. Antalet bedöms också enligt brandsektion: huvudregeln är att en snabbrandpost betjänar den brandsektion där den är placerad.

På grund av frysrisker är vattenbaserade snabbrandposter generellt sett inte lämpliga för kalla lokaler, men i vissa fall kan de med värmeslingor också installeras där. Installation av snabbrandposter i särskilda lokaler, till exempel datarum, bedöms från fall till fall.

Även räddningsverket kan använda snabbrandposter. I initialskedet av en räddningsinsats behövs inte nödvändigtvis traditionella slangklareringar om man kan använda snabbrandposter som redan finns i lokalen. Det här kan påskynda släckningen av en eldsvåda och minska brand- och rökskadorna.

En lokal som är utrustad med snabbrandposter utrustas i regel också med handbrandsläckare som är lämpliga för lokalen.

3.1.2 Handbrandsläckare

Handbrandsläckare placeras i princip i alla byggnader. För att handbrandsläckarna ska vara nära tillhands placeras de på varje våning (med undantag för trappavsatserna i flervåningshus), och minst en för varje påbörjad 300 m² så att gångavståndet till följande brandsläckare är högst 30 meter (bild 8).

Om snabbrandposter inte kan installeras i en lokal på grund av frysrisker (till exempel kalla och halvvarma lokaler) placeras minst en handbrandsläckare för varje påbörjad 200 m². Den tätare placeringen av handbrandsläckare kompenserar för avsaknaden av snabbrandposter.

I flervåningshus, radhus och loftgångshus kan brandsläckare placeras till exempel i allmänna och tekniska utrymmen som klubbрум, hobbyrum, ventilationsrum, inventarieförråd och värmedistributionsrum.

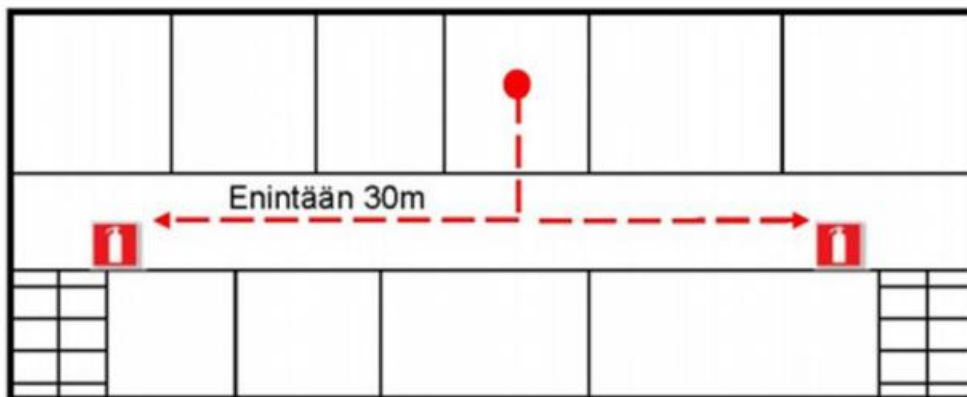

Bild 8. Avstånd till närmaste handbrandsläckare.

3.1.3 Släckningsfilt

En släckningsfilt placeras i byggnadens kök. Släckningsfilten lämpar sig för kök, minikök, pausrum och motsvarande rum i bostäder, servicebostäder, företag och inrättningar där det finns kokplatta, kaffebryggare, mikrovågsugn eller dylikt. Släckningsfilten passar bra för att släcka bland annat små initialbränder (även fettbränder) och kläder på människor.

3.2 Placeringsställen

Handbrandsläckare och snabbrandposter placeras så att de kan nås lätt och snabbt när det behövs. Rekommenderade ställen är till exempel i korridorer och i närheten av utgångar. När man placerar handbrandsläckare gäller det också att se till att de placeras jämnt över hela lokalen så att det inte finns några områden utan släckare.

Handbrandsläckaren ska fästas på placeringsstället så att den inte kan falla. Vid behov kan handbrandsläckare eller snabbrandposter placeras i skåp som kan öppnas utan nyckel.

Om man kan anta att lokalens primärsläckningsutrustning kommer att utsättas för vandalism kan lokalen till exempel utrustas med övervakningskameror eller primärsläckningsutrustningen placeras i ett larmförsett skåp för att förebygga vandalism. Det rekommenderas att arrangemang som avviker från det normala diskuteras med den regionala räddningsmyndigheten på förhand.

3.3 Placeringshöjd

Handbrandsläckare och snabbrandposter placeras på sådan höjd att de är lätta att nå och inte stör verksamheten i byggnaden. När placeringshöjden bestäms ska man ta hänsyn till lokalernas användare.

Brandsläckaren ska kunna lyftas från ställningen så enkelt som möjligt och med minimal ansträngning. Brandsläckarens handtag ska vara på högst 160 centimeters höjd från golvytan.

Snabbrandpostens placeringshöjd ska vara sådan att slangen lätt kan användas från golvnivå. Snabbrandpostens skåp placeras så att den nedre kanten är högst 120 centimeter från golvytan. Brandpostrullen placeras högre upp, och änden av den nedåtgående slangen ska placeras på högst 160 centimeters höjd från golvytan.

Bild 9. Placeringshöjden från golvytan för släckarhandtaget och änden av snabbrandpostens slang.

3.4 Markering

Primärsläckningsutrustningens och släckningsskåpens placering markeras med skyltar enligt standarden SFS-EN ISO 7010 (Bild 10).

Det är skäl att vara särskilt noga med att primärsläckningsutrustningen är lätt att hitta. Till exempel i affärer ska skyltarna tydligt sticka ut bland alla andra skyltar och dekorationer.

Markeringarna placeras vanligen så att de kan ses från minst två riktningar. I korridorer placeras lokaliseringsskyltarna så att de syns när man tittar längs korridoren.

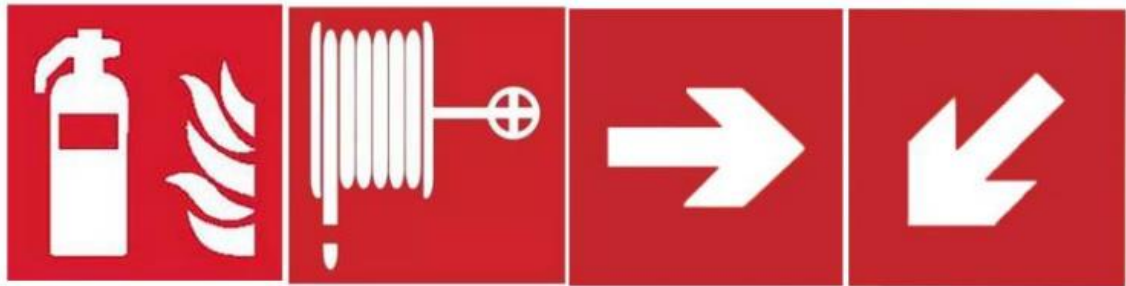

Bild 10. Handbrandsläckare, snabbrandpost, riktningspilar för brandsläckare.

4 Avlägsnande av snabbrandpost

I vissa situationer kan en snabbrandpost ersättas med handbrandsläckare. Oftast räcker det med två handbrandsläckare i effektklassen 34A 183B. Det rekommenderas att förutsättningarna för att avlägsna en snabbrandpost diskuteras med den regionala räddningsmyndigheten på förhand. Det kan också krävas en ändring i bygglovet. Praxis varierar från kommun till kommun, och det är bra att kontakta kommunens byggnadstillsynsmyndighet för att ta reda på om tillstånd behövs.

Snabbrandposter kan ersättas med handbrandsläckare om det behövs i bostadshus, mindre samlings- och affärslokaler (under 300 m²) och mindre arbetslokaler (under 300 m²).

5 Inspektion och underhåll

Enligt 12 § i räddningslagen 379/2011 ska fastighetens ägare eller innehavare se till att den primärsläckningsutrustning som nämns i bygglovet och som räddningsmyndigheten föreskriver är funktionsduglig.

5.1 Handbrandsläckare

5.1.1 Inspektion

Handbrandsläckare ska inspekteras med två års mellanrum. Handbrandsläckare som är placerade utomhus eller i kalla lokaler eller som är utsatta för vibrationer ska inspekteras

årligen. Tidpunkten för den första inspektionen bestäms enligt handbrandsläckarens tillverkningsdatum.

5.1.2 Underhåll

Serviceintervallet för pulver- och koldioxidsläckare är 10 år och för vätskesläckare 5 år. Brandsläckaren ska dessutom alltid servas efter att den använts.

Inspektioner och service får utföras av serviceföretag för handbrandsläckare som godkänns av Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes).

Inspektören fäster en etikett om åtgärden på brandsläckaren efter varje inspektion eller serviceåtgärd.

5.2 Snabbrandposter

Fastighetens ägare och innehavare ansvarar för att snabbrandposterna är funktionsdugliga. Snabbrandposter servas och underhålls enligt tillverkarens anvisningar. Det finns också en standard för underhåll av snabbrandposter: SFS-EN 671-3, kiinteät palopostijärjestelmät, palopostit del 3. Enligt den standarden ska snabbrandposter inspekteras varje år och slangarna genomgå provtryckning med fem års mellanrum. Det rekommenderas att snabbrandposterna servas och underhålls enligt denna standard. En snabbrandpost som inspekterats och genomgått provtryckning enligt standarden är funktionsduglig och kan också användas av räddningsverken.

Enligt standarden SFS EN 671-3 ska snabbrandposten i samband med inspektioner och provtryckning förses med en etikett som anger tidpunkten för inspektionen och provtryckningen. Om inspektionen har utförts på något annat sätt än det som standarden anger ska även det dokumenteras antingen med en etikett eller på något annat motsvarande sätt.

Källor och mer information

EN 3–7: Portable fire extinguishers. Characteristics, performance requirements and test methods.

EN 3–8: Portable fire extinguishers. Additional requirements to EN 3–7 for the construction, resistance to pressure and mechanical tests for extinguishers with a maximum allowable pressure equal to or lower than 30 bar.

EN 3–9: Portable fire extinguishers. Additional requirements to EN 3–7 for pressure resistance of CO2 extinguishers.

EN 3–10: Portable fire extinguishers. Provisions for evaluating the conformity of a portable fire extinguisher to EN 3–7.

Räddningslag 379/2011

Inrikesministeriets förordning om granskning och service av handbrandsläckare (917/2005)

Inrikesministeriets förordning om handbrandsläckare (790/2001)

Räddningsbranschens centralorganisation i Finland rf. SPEK opastaa 5; alkusammuttimet 2020. [SPEK opastaa 5 Alkusammuttimet by Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö - Issuu](#)